

Herman Balthazar (links), Hendrik Defoort (midden) en Oscar De Bunne (rechts) op de persvoorstelling

Hendrik Defoort, Mijnheer Slunse. Het socialisme van August Debunne (1872-1963)

*Paule Verbruggen, departement Archief
AMSAB*

De biografie als literair genre is 'in'. Ook historici zoeken steeds meer de mens achter de grote economische en sociale structuren, het verhaal achter de getallen en schema's.

Op de persconferentie van het boek *Mijnheer Slunse* merkte Herman Balthazar terecht op dat Guy Vanschoenbeek één van de historici was die erin slaagde om vanuit het leven van de kleine militant, via de prosopografie en de biografie, een grondige analyse te maken van de sociaal-democratie. "*Hendrik Defoort bouwt daarop verder*", stelt Balthazar, "*met een creatieve meerwaarde*".

Het verhaal over August Debunne is dat van de autodidact die erin slaagde zich op te werken tot centrale figuur binnen de socialistische beweging in Zuid-West-Vlaanderen. In navol-

ging van het 'Gentse model', en met de steun van Anseele, werd onder impuls van Debunne een West-Vlaamse socialistische burcht gebouwd rond de coöperatie De Plicht. In 1906 werd Debunne volksvertegenwoordiger en in 1921 burgemeester van Menen. Toen de socialisten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 hun absolute meerderheid verloren, trok Debunne zich terug. Hij bleef wel tot zijn dood voorzitter van praktisch alle socialistische verenigingen en organisaties in het arrondissement Kortrijk.

Natuurlijk is het verhaal van August Debunne in de eerste plaats het verhaal van een strijd om de macht. Maar, stelt Hendrik Defoort, het was niet alleen een machtshonger vanuit persoonlijke ambitie. De bekommernis om het lot van de arbeiders bleek ook een belangrijke en eerlijke drijfveer.

Altijd intrigerend in dergelijke verhalen is de vraag hoe bepaalde personen uitgroeien tot een mythe, hoe ze het aureool van 'heilige' verwerven. Hendrik Defoort benadrukt dat het daarbij niet zozeer om de persoon zelf gaat, dan wel om de symboolwaarde van die persoon. August

Debunne als verpersoonlijking van het succes van de sociaal-democratie. Hoewel men zich de vraag kan stellen waar op de duur de grens ligt tussen de symboolwaarde en de persoon zelf. August Debunne cultiveerde trouwens zelf die mythe. Hendrik Defoort haalt in dit verband de historicus Kenneth Morgan aan die erop wijst hoe een beweging die opkomt tegen de overdrijvingen van het individualisme als geen ander de cultus van de persoon bestendigt. Vraag is of die zogenaamde 'paradox van de sociaal-democratie' wel zo paradoxaal is, en of de nood aan mythes en heiligen niet inherent is aan elke massabeweging.

Hoe dan ook, het verhaal over August Debunne is een meeslepende vertelling en, volgens zijn zoon Oscar, ook zeer waarheidsgetrouw.

H. DEFOORT, *Mijnheer Slunse. Het socialisme van August Debunne (1872-1963)*, Antwerpen-Baarn-Gent: Houtekiet-AMSAB, 1998, 222 p., ill., 790 fr. Te koop bij AMSAB.

Jean Van Lierde, *Un Insoumis*

Rik Hemmerijckx, departement Archief
AMSAB

Kan een mens de loop van de geschiedenis veranderen? Waarschijnlijk niet. En toch. Bepaalde mensen slagen erin om door hun consequente opstelling of hun volgehouden inspanning op één of andere manier hun stempel te drukken op een bepaalde evolutie of gebeurtenis. De meesten van hen zijn dikwijls zeer discreet over hun actie, slechts in enkele gevallen voelen zij zich geroepen hun memoires te schrijven. De publicatie van *Un Insoumis* van Jean Van Lierde is een gelukkige uitzondering.

Als markante persoonlijkheid is Jean Van Lierde niet zomaar in één van de klassieke hokjes te plaatsen. Hij is ongetwijfeld van katholieken huize - hij was onder meer leider van de scouts te Waver - maar zijn pacifistische en progressieve ideeën maakten dat hij zich al vlug boven de partij-ideologische tegenstellingen kon stellen en zowel in de links-socialistische kringen van de Jeunes Gardes Socialistes, als in de anarchistische van Pensée et Action aanvaard werd. Ondanks zijn soms radicale standpunten, die leidden tot een breuk met de toen nog zeer patriottische PSC, is hij steeds zijn christelijke roots trouw gebleven.

Het grote publiek kent Van Lierde vooral als voorvechter van het recht op gewetensbezwaren. In de periode 1949-1951 zat hij driemaal in de gevangenis en als vervangende straf stemde hij er zelfs in toe om gedurende zes maanden te werken in de beruchte mijn Bois du Cazier te Marcinelle. Als één Gunther Walraff avant la lettre schreef hij een vlijmscherpe brochure over het leven in de steenkoolmijn. Ondanks de enorme persoonlijke opofferingen die hij zich getroost heeft in zijn machtsstrijd met de Belgische autoriteiten, verhaalt Van Lierde dit alles met de nodige zelfrelativering en met enig gevoel voor humor.

Maar Van Lierde is veel meer dan dat. Als pacifist lag ook de anti-koloniale strijd hem nauw aan het hart. Hij raakte betrokken bij de hulp aan het Algerijnse Front de Libération Nationale (FLN) en speelde ook een opmerkelijke rol als goede vriend van Patrice Lumumba, de voorvechter van de Congolese onafhankelijkheid. Wat mij betreft vormt dit één van de meest revelerende stukken uit zijn memoires. Reeds vanaf het midden van de jaren '50 publiceerde Van Lierde anti-kolonialistische artikels in tijdschriften als het christelijk-oecumenische *Routes de Paix*. Zo raakte hij ook nauw betrokken bij de debatten die te Brussel georgani-

seerd werden in het kader van de 'Midis du Congo'. Wanneer de toestand in 1960 uit de hand begon te lopen werd de 'agitator' Van Lierde meegestuurd op diplomatieke missie naar Congo. Als directe getuige gaf hij een indringend beeld van het politieke getouwtrek dat zich in die weken afspeelde rond de vorming van de eerste Congolese regering. Van Lierde was toen één van de weinige Belgen die op vertrouwde voet met Lumumba stonden. Wanneer deze op de dag van de onafhankelijkheid het protocol doorbrak met zijn beruchte pleidooi voor de Congolese onafhankelijkheid werd Van Lierde ervan beschuldigd de inspirator geweest te zijn. In zijn memoires doet hij voor het eerst zijn verhaal na vijftienvintig jaar van stilzwijgen.

Jean Van Lierde is niet alleen een sterk geëngageerd persoon, hij is ook behept met een onlesbare dorst naar kennis. Hij heeft nooit de kans gehad om universitaire studies te doen, maar dit heeft er hem niet van weerhouden zich te verdiepen in de politieke literatuur. Via zijn vriendschap met Jules Gérard-Libois was hij in 1959 één van de stichters en de eerste vrijgestelde van de CRISP geworden, het Centre de Recherche et d'Information Socio-Politique, tot op vandaag één van de toonaangevende wetenschappelijke studiecentra over het hedendaagse politiek-maatschappelijke gebeuren in België.

Hoeft het nog gezegd: iedereen die geïnteresseerd is in de aanloopperiode van de nieuwe sociale bewegingen zal zeker zijn gading vinden in het levensverhaal van deze veelzijdige pacifist. De memoires van Van Lierde zijn inhoudelijk zeer sterk en bovendien meeslepend geschreven.

J. VAN LIERDE, *Un Insoumis*, Bruxelles: Labor, 1998, 208p., 599 fr. Te koop bij Editions Labor, Chaussée de Haecht 156, 1030 Bruxelles, Tel. (02) 240 05 70.

Onvoltooid Verleden

Rik Hemmerijckx, departement Archief
AMSAB

Brood & Rozen heeft een Nederlands zusterblad: *Onvoltooid Verleden*. Zoals *Brood & Rozen* wil het een tijdschrift zijn dat aandacht heeft voor gebeurtenissen, analyses en verhalen over sociale bewegingen, maar tegelijk mikt op een ander dan louter academisch publiek via spannende verhalen, onbekende documenten over en tegendraadse visies op de geschiedenis van sociale bewegingen. Zeer bewust heeft men er naar gestreefd het terrein van de sociale bewegingen zo breed mogelijk te definiëren. Zo zal er onder meer aandacht zijn voor het fenomeen van de migranten en migraties.

Het eerste nummer van *Onvoltooid Verleden* is hoofdzakelijk gewijd aan de biografie. Daarbij werden de biografen van Herman Gorter en Henriëtte Roland Holst in een interview centraal gesteld. In de Beeld-rubriek is er aandacht voor de glasmaak kunstenaar W.A. van de Walle en voor de vergeten houtsnijder-kunstenaar Franz Holb. *Onvoltooid Verleden* gaat bepaalde methodologische problemen niet uit de weg. Er zijn bijdragen over de mogelijkheden van de archieven van inlichtingendiensten voor de geschiedenis van de arbeidersbeweging, alsook één over internet en geschiedschrijving. Tot slot is er ook een bijdrage over historische vergissingen in de journalistiek. De kernredactie van het blad bestaat uit Dennis Bos, Marten Buschman en Jeroen Sprenger. Een jaarabonnement kost 40 gulden.

Schrijven naar: Amrit, Gerard Doustraat 160, 2526
NK Den Haag,
Tel. (070) 388 70 33 Fax (070) 388 93 33
email: amrit@bart.nl